

**Janusz Ostoja-Zagórski, Anthony
Harding, Alojzy Wawrzyński, Maria
Krygier, James Rakhman**

**Sobiejuchy, gm. Żnin, woj. bydgoskie.
Stanowisko 1**

Informator Archeologiczny : badania 17, 95-96

1983

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Sobiejuchy, gm. Żnio
woj. bydgoskie
Stanowisko 1

Polska Akademia Nauk
Instytut Historii Kultury Materialnej
Zakład Archeologii Wielkopolski
Uniwersytet w Durham /Anglia/
Departament Archeologii

Badania prowadzili: doc.dr hab. Janusz Ostoję-Zagórski /IHEM PAN/ i dr Anthony Harding /Uniwersytet w Durham/ przy współudziale ze strony polskiej: Alojzego Nawrzyńskiego /IHEM PAN/ i mgr Marii Krygier /Biuro Badań i Dokumentacji Zabytków/, a ze strony brytyjskiej: Wz. Jamesa Rakhamana/Uniwersytet w Durham/. W badaniach brali ponadto studenci archeologii UAM w Poznaniu i Uniwersytetu w Durham. Finansowały IHEM w Bydgoszcy i Uniwersytet w Durham.

Prowadzono wspólna polsko-brytyjskie badania wykopaliskowe na osiedlu ludności kultury /Żyzyckiej w Sobiejuchach. Celem tych badań było dokończenie prac eksploracyjnych prowadzonych w ubiegłym roku w północnej części osiedla /sektor nr I/ oraz uchwycenie ewentualnych umocnień obronnych we wschodniej partii osiedla, istnienie których sugerują zachowane relikty dopiętych umocnień obronnych. Ponadto prowadzono badania specjalistyczne mające na celu dostarczenie niezbędnych materiałów źródłowych do rekonstrukcji przemian środowiska przyrodniczego w mikroregionie Sobiejuchy. Badania te prowadził zespół specjalistów z Anglii pod kierunkiem paleozoologa Jamesa Rakhamana.

Sektor nr I /Północna strefa osiedla/:

Kontynuowano tu eksplorację warstw kulturowych w bezpośrednim sąsiedztwie odkrytego w 1982 r. sakralnego obiektu kultowego. Głównym celem tych prac było ustalenie rozmiarów domostwa w ramach którego znajdował się odkryty poprzednio krąg kultowy oraz ostateczne wyjaśnienie funkcji znajdujących się w pobliżu znaczących rozmiarów jam, interpretowanych jako studnie. W trakcie prac eksploracyjnych odsłonięto dalsze elementy domostwa, a więc pozostała partia podłogi glinianej oraz liczne ślady po słupach ciągnące się wzdłuż linii północ-południe z nieznanym odchyleniem w kierunku zachodnim. Na podstawie uzyskanych rezultatów stwierdzić możemy, że domostwo w ramach którego znajdował się odkryty poprzednio krąg kultowy usytuowane było wzdłuż osi NW-SE i w przybliżeniu miało następujące wymiary: długość około 8 m, szerokość ok. 6 m. Powierzchnia domostwa wynosiłaby zatem w przybliżeniu około 48 m². Z uwagi na bardzo słabe zachowanie się konstrukcji drewnianych trudno jest podejmować próby rekonstrukcji poszczególnych elementów odkrytego domostwa. Nie ulega jednak wątpliwości, iż miało ono podłogę glinianą, na poziomie której /w ramach kolejnych faz użytkowania obiektu/ znajdowały się obok wspomnianego wyżej kręgu o charakterze kultowym również piece kopulaste i otwarte paleniska złożone z niewielkich rozmiarów kamieni. Podstawowymi elementami konstrukcyjnymi ścian obok słupów były również belki poprzeczne wypełnione dodatkowo silnie sbitą gliną. Szczegółowa analiza zebranych w trakcie badań fragmentów polipy /1341 nczmków różnej wielkości i kształtów/ pozwala na stwierdzenie, że do budowy użyto białek drewnianych o średnicy od 16 do 22 cm. W bezpośrednim sąsiedztwie wspomnianego wyżej domostwa odkryto dalszy obiekt mieszkalny, który miał również podłogę w formie klepiska glinianego oraz palenisko otwarte i zapewne piec kopulasty. Rozmiarów tego domostwa nie udało się jednak ustalić. W dalszym etapie badań kontynuowano rozpoczętą w 1982 r. eksplorację znaczących rozmiarów jam, którą z uwagi na charakterystyczne układy nawarstwień wskazujące na zalewanie przez dłuższy okres wodą, interpretowane jako pozostałości studni. Dalsze badania nie potwierdziły jednak wysuwanej poprzednio hipotezy. Okazało się, iż mamy tu do czynienia z używaną przed 1939 r. jamą do przechowywania lodu.

W trakcie badań prowadzonych w północnym sektorze zebrano znaczne ilości ceramiki oraz przedmiotów codziennego użytku wykonanych głównie z rogu i kości. Na wyróżnienie zasługuje znaczna ilość przedmiotów, które wiążąc możemy z zabiegami magicznymi, a więc różnego rodzaju krążki wykonane ze skorup, kamienia i kości, fragmenty płaszków glinianych, ułamki naczyń z intencjonalnie wierconymi otworami.

Ponadto zebrano znaczne ilości kości zwierzęcych, a także kości ludzkie /w tym fragment dobrze za-

chowanej czaszki młodego osobnika, kilkanaście przepalonych ziaren zbóż i roślin dziko rosnących, fragmenty pancerza żółwia błotnego i liczne skorupy różnych gatunków ślimaków. Na szczególne wyróżnienia nasłuchują jednak znajdujące się w pobliżu kręgu kultowego fragmenty naczynia zdobionego wyraźnie wykształconą listewką karbowaną biegnącą dookoła u nasady brzuśca tuż ponad załosem. Na podstawie analogii zarówno w przypadku formy naczynia, jak i technologii jego wykonania przyjął możemy, iż są to pozostałości naczynia trackiego datowanego na przełom HaC/HaD. Analogiczne formy naczyń znamy zarówno z terenów Bułgarii, jak i środkowej Rumunii.

W północnym sektorze osiedla bezpośrednio pod warstwą związaną z osadnictwem łużyckim odkryto warstwę osadniczą związaną z fazą zasiedlenia wyspy w neolicie. W trakcie eksploracji tej warstwy odkryto kilka jam owalnych o średnicy od 0,40 do 0,50 m, w wypełnisku których znajdowały się ułamki naczyń neolitycznych kultury amfor kulistych lub pucharów lekkołatających.
Sektor nr II /wschodnia partia osiedla/:

Celem prac prowadzonych w tej partii obiektu było uchwycenie ewentualnych relikwów wału obronnego, którego domniemany zasięg wyznaczono w oparciu o szczegółową analizę planu hipsometrycznego osiedla. W tym celu wykonane przekopy przez domniemane konstrukcje obronne, obejmującej swoim zasięgiem sam wał i bezpośrednio przylegające po wewnętrznej i zewnętrznej stronie partii osiedla. I tak w wykopie usytuowanym na m. j. odkryto fragmenty dobrze zachowanej podłogi glinianej domostwa, na poziomie której znajdował się piec kopułasty oraz palenisko otwarte ułożone z niewielkich rozmiarów kamieni. Na poziomie najniższej fazy domostwa odkryto kilka wyraźnie znaczących się skupisk ceramiki, w tym dwa znaczących rozmiarów naczynia zasobowe zawierające znaczne ilości przepalonych szczątków zbóż. We wschodniej części wykopu w bezpośrednim sąsiedztwie domniemanych umocnień obronnych odkryto fragmenty najprawdopodobniej ulicy okrężnej. Ostateczna interpretacja odkrytych elementów konstrukcyjnych będzie możliwa dopiero po stwierdzeniu - czy w tym rejonie osiedla znajdowały się umocnienia obronne. Pewnych przesłanek na rzecz istnienia w tym rejonie wału obronnego dostarczyły wyniki uzyskane w wykopie usytuowanym poza zasięgiem domniemanych umocnień obronnych. Na głębokości około 3 m od stropu dardi odkryto dwa stosunkowo dobrze zachowane słupy stanowiące pozostałości palisady względnie falochronu. W profilu śoiany zachodniej wykopu uchwyciono pewne ślady, które możemy interpretować jako fragmenty umocnień obronnych. Na temat konstrukcji wału obronnego w Sobiejuchach będziemy mogli wypowiedzieć się dopiero po przebadaniu odcinka wału właściwego. Już obecnie stwierdzić możemy, iż wał osiedla w Sobiejuchach wzniesiony był przy pomocy innej techniki niż wały grodów typu biskupińskiego.

Badania na stanowisku nr 1 i całym mikroregionie będą kontynuowane.

STARA WIEŚ, gm. Hojawa
woj. bydgoskie
Stanowisko 9

patrz neolit

STANKI, gm. Dobra
woj. konińskie
Stanowisko 1

patrz okres lateński

STROBIN, gm. Konopnica
woj. sieradzkie
Stanowisko 2

Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne
w Łodzi

Badania prowadził mgr Zdzisław Kazawski. Finansował WKZ w Sieradzu. Działający sezon badań. Osada z okresu halsta-
ckiego D i z wczesnego okresu lateńskiego /550-300 pne/.

Badania objęły obszar 1000 m², koncentrowały się w trzech różnych punktach osady:
a. odcinku dalszy ciąg umocnień obronnych na przestrzeni 60 x 10 m². Eksploracja wypełniska wału wykazała, iż umocnienia wykonane były techniką skrzyniową /taką samą jak inne badane w latach 1974-1979/. Dość dobrze zachowane drewniane elementy przepalonych skrzyń wypełnione